

F. Financiëlemarktinfrastructuren

Wat de financiëlemarktinfrastructuren (FMI's) betreft, werd tijdens het verslagjaar veel aandacht geschonken aan de veranderende regelgeving, alsook aan de tenuitvoerlegging ervan door de systemen en instellingen die onder de prudentiële toezichts- en oversightwerkzaamheden van de Bank vallen. Ook de mogelijke gevolgen van de brexit voor deze sector werden uitgebreid behandeld. Net zoals voor andere financiële sectoren werden de ontwikkelingen op het gebied van FinTech (zie paragraaf G.3. van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht') en cyberrisico's (zie paragraaf G.4) nauwlettend gevolgd.

De Bank heeft ook voor het eerst het Rapport over Financiëlemarktinfrastructuren en Betalingsdiensten gepubliceerd⁽¹⁾, dat een gedetailleerd overzicht biedt van de ontwikkeling van activiteiten door deze systemen en instellingen, de veranderingen in het regelgevend kader, de benaderingen die de Bank hanteert op het gebied van oversight en prudentieel toezicht, en haar voornaamste doelstellingen voor 2017.

1. Cartografie van de sector

In België zijn verschillende FMI's, effectenbewaarnemers, betalingsdienstaanbieders zoals betalingsinstellingen en instellingen voor elektronisch geld, en aanbieders van kritieke diensten gevestigd. Een aantal van die entiteiten, zoals SWIFT, Euroclear, Bank of New York-Mellon, Mastercard Europe en Worldline, zijn internationaal systeemrelevant. Voor sommige van die systemen en instellingen heeft de Bank, in haar hoedanigheid van hoofddautoriteit, internationale samenwerkingsovereenkomsten tot stand gebracht.

Het oversight dat door de Bank wordt uitgeoefend, is enerzijds gericht op de veiligheid en doelmatigheid van de volledige werking van FMI's zoals betalings-, verrekening- en vereffeningssystemen, en anderzijds op hun banden met andere actoren op de financiële markt. Op microniveau waken de prudentiële toezichthouders over de financiële gezondheid van de instellingen van deze sector, waardoor zij het vertrouwen van hun tegenpartijen en gebruikers helpen handhaven. Beide toezichtsbenaderingen zijn erop gericht de financiële stabiliteit te bevorderen. In die gevallen waar de Bank zowel oversight als prudentieel toezicht dient uit te oefenen, kunnen de toezichtsactiviteiten als complementair worden beschouwd.

(1) Zie <https://www.nbb.be/doc/ts/publications/fmi-and-paymentservices/2017/fmi-report2017.pdf>.

De systemen en instellingen kunnen worden ingedeeld volgens het type van diensten die zij aan hun deelnemers of cliënten aanbieden: effectenverrekening, -vereffening en -bewaarneming, betalingen en verlening van kritieke diensten.

2. Prioriteit inzake oversight en toezicht

In 2017 was een belangrijk deel van de prudentiële toezichts- en oversightwerkzaamheden van de Bank gewijd aan de veranderingen in de regelgeving, die de meeste categorieën van FMI's en betalingsdienstaanbieders treffen, en aan de analyse van de impact daarvan. Aangezien de FMI's als knooppunten fungeren bij de verwerking van betalingen – en effectentransfers, blijven ook de IT-risico's – en in het bijzonder cyberrisico's – aandacht opeisen. De cyberrisico's en FinTech komen aan bod in hoofdstuk G van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht'.

Effectenverrekening, -vereffening en -bewaarneming

Hoewel geen enkele centrale tegenpartij voor effectenverrekening (CCP) haar zetel in België heeft, neemt de Bank deel aan verschillende CCP-toezichtscolleges, aangezien deze instellingen verrichtingen vereffenen in de boeken van

TABEL 28 CARTOGRAFIE VAN DE SECTOR VAN FINANCIËLEMARKTINFRASTRUCTUREN EN BETALINGSDIENSTEN

	Internationale samenwerking		De Bank treedt op als enige autoriteit
	De Bank treedt op als hoofdautoriteit	De Bank neemt deel aan het toezicht, onder leiding van een andere autoriteit	
Prudentieel toezicht		<u>Effectenbewaarnemer</u> Bank of New York Mellon SA (BNYM SA/NV)	<u>Effectenbewaarnemer</u> BNYM Brussels branch
			Betalingsdientaanbieders (PSPs) ⁽¹⁾ Betalingsinstellingen (PIs) Instellingen voor elektronisch geld (ELMIs)
Prudentieel toezicht & Oversight	<u>Effectenvereffeningssystemen</u> Effectendepositaris (CSD) Euroclear Belgium (ESES) Internationale effectendepositaris (ICSD) Euroclear Bank SA/NV	<u>Effectenverrekeningssystemen (CCP)</u> LCH.Clearnet Ltd (UK), ICE Clear Europe (UK), LCH.Clearnet SA (FR), Eurex Clearing AG (DE), EuroCCP (NL), Keler CCP (HU), CC&G (IT)	
	<u>Geassimileerde vereffeningsinstelling</u> Euroclear SA/NV (ESA)		<u>Betalingsverwerkers</u> Worldline SA/NV
Oversight	<u>Kritieke dienstverlener</u> SWIFT	<u>Kritieke dienstverlener</u> TARGET2-Securities (T2S)	<u>Effectenvereffeningssystemen</u> <u>Effectendepositaris</u> NBB-SSS
		<u>Betalingssysteem</u> TARGET2 (T2) CLS Bank	<u>Kaartschema's</u> Bancontact MasterCard Europe
			<u>Betalingssysteem</u> Centre for Exchange and Clearing (CEC)

Post-trade infrastructuur	Effectenverrekening	Betalingen	Betalingssystemen
	Effectenvereffening		Betalingsinstellingen en Instellingen voor elektronisch geld
	Effectenbewaarneming		Betalingsverwerkers
Kritieke dienstverleners	TARGET2-Securities		Kaartschema's
	SWIFT		

Bron: NBB.

(1) Voor een lijst van betalingsdientaanbieders, zie <https://www.nbb.be/doc/ts/publications/fmi-and-paymentservices/2017/2017-chapter-3-2-payment-institutions-electronic-money-institutions.pdf>.

een Belgische effectenbewaarinstantie (Central Securities Depository, CSD) of door het belang van een Belgische financiële instelling als deelnemer in een CCP. Omdat de activiteiten in euro van CCP's die thans vanuit het Verenigd Koninkrijk opereren, aanzienlijk kunnen zijn, wordt de impact van de brexit aandachtig gevolgd.

Wat de sector van de CSD's betreft, zijn de technische uitvoerings- en reguleringsnormen van de

CSD-verordening⁽¹⁾, die met name gemeenschappelijke regels voor de vereffening (afwikkeling) in de EU vastlegt, in een kader voorziet voor de activiteiten die strikt onder de CSD vallen, de verlening van bankdiensten organiseert, sancties oplegt en termijnen vaststelt voor het verkrijgen van een vergunning om als CSD werkzaam te

(1) Verordening (EU) nr. 909/2014 betreffende de verbetering van de effectenafwikkeling in de Europese Unie en betreffende centrale effectenbewaarinstanties.

mogen zijn, op 30 maart 2017 in werking getreden. Elke in de EU gevestigde CSD moet een vergunning aanvragen bij zijn bevoegde autoriteit.

Als bevoegde autoriteit in België is de Bank verantwoordelijk voor de vergunningverlening aan en het toezicht op de in België gevestigde CSD's. De Bank wint het advies in van de FSMA voor de aspecten die tot de beperkte bevoegdheden van deze laatste behoren ten aanzien van CSD's in het kader van haar toezicht op de regels die de goede werking, de integriteit en de transparantie van de markten voor financiële instrumenten waarborgen en in het kader van haar toezicht op de regels die de bescherming van de belangen van de belegger beogen bij transacties in financiële instrumenten⁽¹⁾. In 2017 werd tussen de twee instellingen een samenwerkingsprotocol gesloten.

Volgens de verordening moet de bevoegde autoriteit beslissen over de volledigheid van het vergunningsaanvraag dossier. De vergunningsaanvragen van de in België gevestigde CSD's die deel uitmaken van de Euroclear groep - met name Euroclear Belgium en Euroclear Bank - werden als onvolledig beschouwd om verschillende redenen, waaronder de onvolledigheid van de aanvraag, nog lopende IT-ontwikkelingen of de nog niet voltooide tenuitvoerlegging van nieuwe controleprocessen en -procedures. Euroclear België en Euroclear Bank moeten respectievelijk uiterlijk eind september en eind december 2018 alle nodige aanvullende informatie verstrekken zodat kan worden nagegaan of zij voldoen aan de vereisten van de verordening. Pas wanneer het dossier als volledig wordt beschouwd, bezorgt de Bank, als bevoegde autoriteit, alle nodige informatie aan de andere autoriteiten waarmee zij overeenkomstig de verordening overleg dient te plegen over de volledigheid van het vergunningsdossier. BNY-Mellon CSD heeft besloten geen vergunningsaanvraag in te dienen.

Krachtens de verordening is NBB-SSS, net zoals de andere openbare CSD's, vrijgesteld van bepaalde verplichtingen, waaronder het bekomen van een vergunning. Deze CSD's moeten echter voldoen aan alle andere vereisten van de verordening die op hen van toepassing zijn, uiterlijk binnen een termijn van één jaar vanaf de datum van inwerkingtreding van de technische normen, namelijk uiterlijk op 30 maart 2018.

Gezien het belang van de in België gevestigde entiteiten die op internationaal niveau activiteiten inzake vereffening, bewaarneming en beheer van effecten voor rekening van professionele klanten uitoefenen, is de toezichtsbenadering die in België wordt gehanteerd voor deze sector, sinds lang aangepast aan de specifieke kenmerken van deze activiteiten. Om deze

benadering zo goed mogelijk af te stemmen, werd het passend geacht een aanvullend toezichtsstatuut te creëren dat specifiek is aangepast aan de bancaire entiteiten die uitsluitend actief zijn op het gebied van bewaring en beheer van effecten.

De voornaamste activiteit van deze entiteiten is immers het aanhouden buiten de balans van financiële instrumenten voor rekening van cliënten. Het prudentieel toezicht op deze activiteit wordt echter niet geregeld in de bancaire regelgeving, waardoor het gerechtvaardigd en vereist is dat voor deze instellingen een specifieke toezichtsbenadering wordt gehanteerd voor de relevante aspecten die niet zijn opgenomen in de bancaire regelgeving.

Technisch gezien wordt de huidige definitie van 'met vereffening instellingen gelijkgestelde instellingen' gesplitst in twee subcategorieën, teneinde er de in België gevestigde kredietinstellingen aan toe te voegen waarvan de activiteit uitsluitend bestaat in het verlenen van effectenbewaarnemingsdiensten aan hun cliënten, het bijhouden van rekeningen en de vereffening van financiële instrumenten, evenals het verstrekken van nevendiensten.

Deze instellingen vertonen belangrijke gelijkenissen met de reeds bestaande met vereffening instellingen gelijkgestelde instellingen, die gedefinieerd worden als instellingen die volledig of gedeeltelijk instaan voor het operationeel beheer van door vereffening instellingen aangeboden diensten. Deze gelijkenissen zijn met name de volgende: het soort activiteiten dat wordt uitgeoefend, het ontbreken van deposito's van particulieren, evenals andere diensten die aan particulieren worden verleend zoals kredietverlening, en een laag risicoprofiel. De wet waarbij dit nieuw type vergunning wordt ingevoerd, is op 21 augustus 2017 in werking getreden⁽²⁾.

Betalingen

De Bank heeft een brede verantwoordelijkheid op het gebied van betalingen en naargelang van het systeem of de instelling treedt ze op als overseer of prudentieel toezichthouder. Als overseer ziet de Bank toe op de betalingssystemen, de verwerkers van betaalinstrumenten en de kaartschema's, terwijl ze als prudentieel toezichthouder waakt over de betalingsdienstaanbieders.

(1) De bepalingen betreffende belangenconflicten, bijhouden van gegevens, deelnemingsvereisten, transparantie, procedures voor communicatie met deelnemers en andere marktinfrastructuren, bescherming van de effecten van de deelnemers en van hun cliënten, vrijheid om bij een in de EU vergunninghoudende CSD effecten uit te geven en de toegang tussen een CSD en een andere marktinfrastructuur.

(2) Wet van 31 juli 2017 houdende diverse financiële en fiscale bepalingen en houdende maatregelen inzake concessieovereenkomsten.

TABEL 29 VERLOOP VAN HET AANTAL ONDER TOEZICHT STAANDE BETALINGSINSTELLINGEN EN INSTELLINGEN VOOR ELEKTRONISCH GELD

(eindeperiodegegevens)

	2014	2015	2016	2017
Betalingsinstellingen	18	20	24	26
Naar Belgisch recht	11	12	16	19
Vrijgestelde instellingen ⁽¹⁾	4	5	5	5
Bijkantoren die ressorteren onder het recht van een lidstaat van de EER	3	3	3	2
Instellingen voor elektronisch geld	11	11	9	9
Naar Belgisch recht	5	5	5	5
Vrijgestelde instellingen ⁽¹⁾	5	5	3	3
Bijkantoren die ressorteren onder het recht van een lidstaat van de EER	1	1	1	1

Bron: NBB.

(1) De vrijgestelde instellingen zijn onderworpen aan een lichter toezichtsregime overeenkomstig Circulaire NBB_2015_12 betreffende het vrijstellingsbeleid van de Bank op grond van artikel 48 van de wet van 21 december 2009.

De goede en veilige verwerking van kaartbetalingen in België is, omwille van de rol hiervan in de reële economie, een belangrijke doelstelling van het oversight van de Bank. Hoewel betalingsverwerkers niet noodzakelijk betaalsystemen zijn, is de Belgische economie sterk afhankelijk van hun goede werking en is zij dus aangewezen op de stabiliteit en continuïteit van betalingen in giraal geld. De wet van 24 maart 2017 houdende het toezicht op verwerkers van betalingstransacties plaatst de systeemrelevante betalingsverwerkers onder het rechtstreeks wettelijk toezicht van de Bank en legt bepaalde bedrijfsuitoefeningsvoorwaarden vast⁽¹⁾.

Eind 2017 stonden 19 betalingsinstellingen en vijf instellingen voor elektronisch geld onder het toezicht van de Bank. Daarnaast oefende de Bank ook toezicht uit op acht vrijgestelde rechtspersonen en drie bijkantoren van buitenlandse instellingen. Tijdens het verslagjaar werd aan vier betalingsinstellingen naar Belgisch recht een vergunning verleend, waaronder Moneygram en Ebury Partners, die in het kader van de brexit beslist hebben een dochteronderneming in België te vestigen, terwijl één vergunning werd ingetrokken. Elk van deze ondernemingen tracht door middel van innovaties in financiële technologie haar diensten volledig digitaal aan te bieden (zie ook paragraaf G.3 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht' over FinTech).

(1) Wet van 24 maart 2017 houdende het toezicht op verwerkers van betalingstransacties.

(2) Richtlijn (EU) 2015/2366 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende betalingsdiensten in de interne markt, houdende wijziging van de Richtlijnen 2002/65/EG, 2009/110/EG en 2013/36/EU en Verordening (EU) nr. 1093/2010 en houdende intrekking van Richtlijn 2007/64/EG.

Tijdens de verslagperiode bestond een van de prioriteiten van het prudentieel toezicht op de betalingsinstellingen en de instellingen voor elektronisch geld in de omzetting van de tweede Europese richtlijn betreffende betalingsdiensten (PSD2)⁽²⁾. Deze richtlijn, die betrekking heeft op recente innovaties in de betalingsdiensten en waarvan de Belgische omzettingswet begin 2018 in werking treedt, introduceert onder andere twee nieuwe categorieën betalingsdienstaanbieders in het regelgevend kader, namelijk betalingsinitiatiedienstaanbieders en rekeningaggregatiedienstverleners. Deze twee types dienstverleners zullen net zoals de andere instellingen die daarvoor een vergunning hebben verkregen, toegang hebben tot de betaalrekeningen van een betalingsdienstgebruiker indien deze hiervoor uitdrukkelijk zijn toestemming heeft gegeven. Een mogelijke toepassing van deze wijziging in het wettelijk kader is de mogelijkheid voor een rekeningaggregatiedienstverlener om het saldo van de verschillende rekeningen die een particulier bij verscheidene financiële instellingen aanhoudt, in één applicatie samen te brengen. Voor betalingsinitiatiedienstverleners wordt het op grond van de nieuwe regeling mogelijk betalingen rechtstreeks te initiëren van de betaalrekening van een gebruiker naar een begunstigde. Het toezichtsregime staat voor elk type betalingsdienstverlener in verhouding tot de omvang van de activiteiten die hij verricht en de risico's die eraan verbonden zijn.

Een ander belangrijk element van de PSD2 is de toepassing van sterke cliëntauthenticatie voor het veilig initiëren en uitvoeren van betalingen. Dit type authenticatie vereist de gebruikmaking van twee of meer van de volgende drie factoren, die onderling onafhankelijk en

vertrouwelijk dienen te zijn: iets wat alleen de gebruiker weet (bijvoorbeeld een PIN-code), iets wat alleen de gebruiker heeft (bijvoorbeeld een betaalkaart) en iets wat de gebruiker is (bijvoorbeeld biometrische gegevens zoals een vingerafdruk).

Met het oog op de uniforme toepassing van de nieuwe regelgeving in de EER werd de EBA belast met de ontwikkeling van technische standaarden ter zake.

Verlening van kritieke diensten

SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Communication) is een in België gevestigde coöperatieve onderneming met beperkte aansprakelijkheid die gespecialiseerd is in de uitwisseling van financiële berichten tussen financiële instellingen en financiële marktinfrastucturen.

SWIFT is geen financiële instelling of financiële marktinfrastuctuur, maar fungeert wel als aanbieder van kritieke diensten voor elk van deze partijen, en is bijgevolg zelf systeemrelevant. Daarom is SWIFT onderworpen aan een internationaal coöperatief oversight dat door verschillende centrale banken wordt uitgeoefend. De Bank treedt op als lead overseer voor SWIFT en werkt in die hoedanigheid samen met de centrale banken van de G10⁽¹⁾. De conclusies van deze oversightactiviteiten worden ook gedeeld met een ruimere groep centrale banken, die verenigd zijn in het SWIFT Oversight Forum⁽²⁾.

De Bank volgt de ontwikkelingen binnen SWIFT op de voet en onderhoudt een continue relatie met de instelling. In haar hoedanigheid van lead overseer treedt de Bank op als centraal aanspreekpunt voor het coöperatief oversight en fungeert zij als voorzitter van de groepen die belast zijn met activiteiten van technische aard, alsook van deze die op senior niveau belast zijn met de ontwikkeling van het beleid inzake oversight. Ook het secretariaat ter ondersteuning van deze werkzaamheden wordt verzorgd door de Bank.

Inhoudelijk is het coöperatief oversight opgebouwd rond vijf kernthema's: (i) risico-identificatie en -beheer, (ii) informatiebeveiliging, (iii) betrouwbaarheid en veerkracht van het systeem, (iv) technologische ontwikkelingen en planning, en (v) communicatie met de gebruikers. Voor elk van deze thema's werden er oversightverwachtingen ten aanzien van SWIFT vastgesteld (zogenaamde 'high level expectations').

Naast een aantal recurrente onderwerpen, zoals het opvolgen van de effectiviteit van het interne controlesysteem van SWIFT (samenspel tussen lijnmanagement, risicobeheer en interne audit) of van strategische beslissingen in verband met geplande technologische ontwikkelingen, besteedde de Bank in 2017 de nodige aandacht aan het cyberrisico (zie hoofdstuk G.4 van het deel 'Prudentiële regelgeving en prudentieel toezicht') en aan de strategische oriëntatie van SWIFT met betrekking tot deze uitdaging. Een eerste specifiek thema dat in het voorbije jaar onder de loep werd genomen, is de uitrol van het Customer Security Programme (CSP) en de bijbehorende communicatie van SWIFT met haar gebruikers betreffende gezonde beheerspraktijken en verantwoordelijkheden inzake beveiliging. In de komende jaren zal de verdere ontplooiing van het CSP naar alle waarschijnlijkheid een prioriteit blijven voor het SWIFT-oversight. Een belangrijk tweede onderdeel van het cyberrisico betreft de evaluatie van de interne weerbaarheid van SWIFT ten aanzien van cyberdreigingen, en de hiermee gepaard gaande investeringen. In deze context worden de door SWIFT ontwikkelde cyberstrategie en de processen die met toepassing van deze strategie moeten worden ontwikkeld, eveneens getoetst aan de richtsnoeren ter zake van CPMI-IOSCO⁽³⁾.

(1) Bank of Canada, Deutsche Bundesbank, Europese Centrale Bank, Banque de France, Banca d'Italia, Bank of Japan, De Nederlandsche Bank, Sveriges Riksbank, Swiss National Bank, Bank of England en het Federal Reserve System, vertegenwoordigd door de Federal Reserve Bank of New York en de Board of Governors of the Federal Reserve System.

(2) Voor een samenstelling van het Forum, zie de beschrijving op <https://www.nbb.be/en/financial-oversight/oversight/critical-service-providers>.

(3) CPMI-IOSCO (2016), Guidance on cyber resilience for financial market infrastructures, BIS (<http://www.bis.org/cpmi/publ/d146.pdf>).